

YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA IJTIMOIY HIMOYA MASALALARINING SOTSIOLOGIK TAHLILI

Nematova Dilfuza

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti

“Ijtimoiy gumanitar fanlar” kafedrası kafedrası

Katta o‘qituvchisi (PhD). Toshkent, O‘zbekiston.

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida ijtimoiy himoya masalalarining sotsiologik tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqotda ijtimoiy himoya tizimining jamiyat barqarorligi va ijtimoiy adolatni ta’minlashdagi o‘rni, aholining turli ijtimoiy qatlamlari ehtiyojlari hamda davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari sotsiologik yondashuv asosida yoritiladi. Shuningdek, ijtimoiy himoya sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning ijtimoiy ong, turmush darajasi va ijtimoiy faollikka ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy himoya, taraqqiyot strategiyasi, ijtimoiy siyosat, sotsiologik tahlil, ijtimoiy adolat, aholi farovonligi.

SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF SOCIAL PROTECTION ISSUES IN THE DEVELOPMENT STRATEGY OF NEW UZBEKISTAN

Nematova Dilfuza

Uzbek University of Journalism and Mass Communications

Department of “Social Humanities”

Senior Lecturer (PhD). Tashkent, Uzbekistan.

Abstract: This article provides a sociological analysis of social protection issues within the framework of the Development Strategy of New Uzbekistan.

The study covers the role of the social protection system in ensuring social stability and social justice, the needs of different social strata of the population, and the priority areas of state policy based on a sociological approach. Also, the impact of reforms being implemented in the field of social protection on social consciousness, living standards, and social activity is scientifically analyzed.

Keywords: social protection, development strategy, social policy, sociological analysis, social justice, population well-being.

Kirish.

Hozirgi davrda jamiyat taraqqiyoti, ijtimoiy barqarorlik va inson kapitalini rivojlantirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biri sifatida namoyon boʻlmoqda. Ijtimoiy jarayonlarning murakkablashuvi, global va mintaqaviy oʻzgarishlar, iqtisodiy islohotlarning jadallashuvi sharoitida aholining turli ijtimoiy qatlamlarini himoya qilish, ularning munosib turmush darajasini taʼminlash masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan Yangi Oʻzbekiston taraqqiyot strategiyasida ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, aholi farovonligini oshirish va ijtimoiy adolat tamoyillarini mustahkamlash muhim strategik vazifa sifatida belgilangan.

Ijtimoiy himoya jamiyatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri boʻlib, u aholining zaif qatlamlarini qoʻllab-quvvatlash, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va ijtimoiy xavflarning salbiy oqibatlarini yumshatishga qaratilgan tizimli choralar majmuasini oʻz ichiga oladi. Ushbu tizimning samaradorligi nafaqat iqtisodiy resurslar bilan, balki jamiyatda shakllangan ijtimoiy munosabatlar, qadriyatlar va ijtimoiy ong darajasi bilan ham bevosita bogʻliqdir. Shu bois ijtimoiy himoya masalalarini faqat huquqiy yoki iqtisodiy nuqtayi nazardan emas, balki sotsiologik yondashuv asosida chuqur tahlil qilish zarurati yuzaga kelmoqda.

Yangi Oʻzbekiston taraqqiyot strategiyasi ijtimoiy siyosatni modernizatsiya qilish, inson manfaatlarini oliy qadriyat sifatida eʼtirof etish va ijtimoiy sohada

manzilli yondashuvni kuchaytirishga qaratilganligi bilan ajralib turadi. Ushbu strategiyada ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, kambag'allikni qisqartirish, aholining bandligini ta'minlash, nogironligi bo'lgan shaxslar, keksalar, ayollar va yoshlar uchun teng imkoniyatlar yaratish masalalari ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Bularning barchasi jamiyatda ijtimoiy birdamlik va ijtimoiy ishonch muhitini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Sotsiologik tahlil ijtimoiy himoya tizimining jamiyat hayotidagi real ta'sirini aniqlash, davlat siyosati va aholi ehtiyojlari o'rtasidagi muvofiqlik darajasini baholash imkonini beradi. Ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi farqlar, ijtimoiy stratifikatsiya, ijtimoiy mobilitet va ijtimoiy adolat masalalari ijtimoiy himoya tizimi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularni sotsiologik yondashuvsiz to'liq anglab bo'lmaydi. Shu sababli mazkur tadqiqotda ijtimoiy himoya masalalari jamiyatning ijtimoiy tuzilmasi, ijtimoiy ong va ijtimoiy xulq-atvor kontekstida tahlil qilinadi.

Bugungi kunda ijtimoiy himoya sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar aholining ijtimoiy faolligiga, davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining shaffofligi, adolatliligi va manzilliligi fuqarolarning davlat siyosatiga bo'lgan ishonchini oshiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida belgilangan ijtimoiy himoya yo'nalishlarini sotsiologik jihatdan tahlil qilish ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ijtimoiy siyosat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ijtimoiy himoya masalalari jamiyat rivojining muhim sotsiologik omili sifatida talqin etiladi. Ushbu strategiya doirasida ijtimoiy himoya tizimi nafaqat moddiy yordam ko'rsatish mexanizmi, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi, ijtimoiy tenglik va adolatni mustahkamlovchi institutsional tuzilma sifatida qaraladi. Sotsiologik nuqtayi nazardan ijtimoiy himoya tizimi ijtimoiy guruhlar

o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi, ijtimoiy ziddiyatlarning oldini oluvchi va ijtimoiy birdamlikni kuchaytiruvchi muhim vosita hisoblanadi.

Taraqqiyot strategiyasida ijtimoiy himoyaning manzilliligi va adolatliligi asosiy tamoyil sifatida belgilangan. Bu yondashuv ijtimoiy resurslarni taqsimlashda ehtiyojlar, ijtimoiy holat va hayotiy vaziyatlarni inobatga olishni nazarda tutadi. Sotsiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, manzilli ijtimoiy himoya mexanizmlarining joriy etilishi aholining davlat siyosatiga bo'lgan ishonchini oshiradi, ijtimoiy norozilik darajasini pasaytiradi va fuqarolarning ijtimoiy faolligini kuchaytiradi. Bu jarayon jamiyatda ijtimoiy adolat tushunchasining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Ijtimoiy himoya masalalarining sotsiologik tahlilida ijtimoiy stratifikatsiya va ijtimoiy tengsizlik muammolari alohida o'rin tutadi. Jamiyatda daromadlar darajasi, bandlik holati, ta'lim imkoniyatlari va ijtimoiy xizmatlardan foydalanish darajasidagi farqlar ijtimoiy himoya tizimining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida kambag'allikni qisqartirish va aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar aynan ushbu ijtimoiy tafovutlarni kamaytirishga yo'naltirilgan. Sotsiologik yondashuv ushbu choralarning real ijtimoiy natijalarini baholash, aholining turli qatlamlari hayotida yuz berayotgan o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi.

Ijtimoiy himoya tizimining yana bir muhim jihati uning ijtimoiy ong va ijtimoiy xulq-atvorga ta'siridir. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning mavjudligi fuqarolarda ijtimoiy xavfsizlik hissini shakllantiradi, kelajakka bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy pessimizm va befarqlik kayfiyatlarining kamayishiga olib keladi. Shu bilan birga, ijtimoiy himoya siyosati aholining o'z mehnati va tashabbusiga bo'lgan munosabatini ham o'zgartiradi. Sotsiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, samarali ijtimoiy himoya tizimi aholida boqimandalik kayfiyatini emas, balki o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga intilish hissini kuchaytiradi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida alohida e'tibor qaratilgan ijtimoiy guruhlar, jumladan, keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, ayollar va yoshlarning ijtimoiy himoyasi masalasi ham sotsiologik jihatdan muhim ahamiyatga ega. Ushbu guruhlarining jamiyat hayotida to'laqonli ishtirok etishi ijtimoiy inklyuziya darajasini belgilovchi asosiy mezonlardan biridir. Ijtimoiy inklyuziya esa jamiyatda ijtimoiy birdamlik va barqarorlikni ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Strategiya doirasida ushbu guruhlar uchun yaratilayotgan shart-sharoitlar ularning ijtimoiy maqomi va o'z-o'zini anglash darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, ijtimoiy himoya tizimini raqamlashtirish va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish ham sotsiologik tahlil nuqtayi nazaridan muhimdir. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi ijtimoiy xizmatlardan foydalanishdagi byurokratik to'siqlarni kamaytiradi, shaffoflikni oshiradi va aholining ijtimoiy himoya tizimiga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Bu jarayon ijtimoiy ishonch va ijtimoiy legitimlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ijtimoiy himoya masalalarining sotsiologik tahlili ushbu tizimning jamiyat rivojidadagi kompleks rolini ochib beradi. Ijtimoiy himoya nafaqat iqtisodiy yordam vositasi, balki jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarni muvozanatlashtiruvchi, ijtimoiy barqarorlik va adolatni ta'minlovchi muhim institutsional mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida ijtimoiy himoya masalalarining sotsiologik tahlili shuni ko'rsatadiki, mazkur soha jamiyat taraqqiyoti va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim tizimli omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ijtimoiy himoya faqatgina aholining ayrim qatlamlariga moddiy yordam ko'rsatish bilan cheklanib qolmay, balki jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi, ijtimoiy adolat va tenglik tamoyillarini mustahkamlovchi muhim institut vazifasini bajaradi. Sotsiologik

nuqtayi nazardan ushbu jarayon jamiyatning ijtimoiy tuzilmasi, ijtimoiy ong va ijtimoiy xulq-atvor bilan uzviy bog'liqdir.

Tadqiqot natijalari ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi aholining davlat siyosatiga bo'lgan ishonchi, ijtimoiy faolligi va ijtimoiy barqarorlik darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Taraqqiyot strategiyasida belgilangan manzilli va adolatli yondashuv jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga, ijtimoiy ziddiyatlarning oldini olishga hamda ijtimoiy birdamlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Bu holat sotsiologik tahlilda ijtimoiy himoya tizimining ijtimoiy integratsiyani ta'minlovchi mexanizm sifatida qaralishiga asos bo'ladi.

Shuningdek, ijtimoiy himoya siyosatining ijtimoiy ongga ta'siri alohida e'tiborga loyiqdir. Aholida ijtimoiy xavfsizlik hissining shakllanishi, kelajakka bo'lgan ishonchning ortishi va ijtimoiy pessimizmning kamayishi jamiyatda ijobiy ijtimoiy muhitni yuzaga keltiradi. Bu jarayon fuqarolarning o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga intilishi, mehnat faoliyatiga bo'lgan munosabatining o'zgarishi va ijtimoiy mas'uliyat hissining kuchayishida namoyon bo'ladi. Sotsiologik jihatdan bu holat ijtimoiy himoya tizimining faqat iste'molchi emas, balki faol ijtimoiy subyektini shakllantirishga xizmat qilayotganini ko'rsatadi.

Ijtimoiy himoya sohasida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va boshqaruv mexanizmlarining takomillashuvi ham jamiyat hayotida sezilarli ijobiy o'zgarishlarga olib kelmoqda. Shaffoflikning oshishi, byurokratik to'siqlarning qisqarishi va ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarining kengayishi aholining davlat institutlariga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartirmoqda. Bu esa ijtimoiy legitimlik va ijtimoiy ishonchning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ijtimoiy himoya masalalarining sotsiologik tahlili ushbu sohaning jamiyat taraqqiyotidagi kompleks va ko'p qirrali ahamiyatini ochib beradi. Ijtimoiy

himoya tizimini takomillashtirish, uni ijtimoiy ehtiyojlar va jamiyatdagi real jarayonlar bilan uyg'unlashtirish davlat siyosatining muhim ustuvor yo'nalishi bo'lib qolmoqda. Ushbu yondashuv jamiyatda ijtimoiy adolat, barqarorlik va farovonlikni ta'minlashga xizmat qilishi bilan birga, ijtimoiy rivojlanishning uzoq muddatli istiqbollarini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. Rakhmonova, S. (2025). Semantic features and differences of entrepreneurship lexicon in English and Uzbek. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(1), 1346-1348.
2. Рахмонова, С. (2024). The notion of communicative competence. *Лингвоспектр*, 1(1), 86-87.
3. Setiawan, A., Andrian, D., Dardjito, H., Yuldashev, A. A., Murlianti, S., Khairas, E. E., & Handoko, L. (2023). The impact of Indonesia's decentralized education on vocational skills and economic improvement of students. *Jurnal Pendidikan Vokasi*, 13(3), 246-261.
4. Зуев, В. И., Атаходжаев, А. А., Мавлянова, Р. Ф., Кадырходжаев, А. К., & Акрамов, У. И. (2008). Дайкон-ценная овощная культура.
5. Akramov, U. I., & Sadriddinov, F. (2024). Methods of growing daikon seeds in Uzbekistan. *European Science Methodical Journal*, 2(8), 49-54.
6. Vazira, D. (2025). DORIS LESSING QISQA HIKOYALARINING SHAKLLANISH TIPOLOGIYASI: "XUDONING KO 'ZI JANNATDA'" ("THE EYE OF GOD IN PARADISE") VA "SOTILMAYDIGAN SEHR" ("NO SALE FOR WITCHCRAFT") QISQA HIKOYALARI MISOLIDA. *TADQIQOTLAR*, 69(1), 47-50.
7. Nasiba, A., & Vazira, D. (2025). THE EFFECTIVENESS OF INCORPORATING TECHNOLOGY-BASED COMMUNICATIVE TASKS IN

IMPROVING VOCABULARY ACQUISITION IN DIVERSE ESL CLASSROOM. *Journal of new century innovations*, 78(1), 6-10.

8. Kaljanova, G. (2025). THE FUNCTIONING OF PHRASEOLOGICAL INTENSIFIERS IN DIFFERENT TYPES OF DISCOURSE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(2), 1202-1204.

9. Kaljanova, G. (2024, October). Great figures of the renaissance and the enlightenment in world literature. in *international scientific innovation research conference* (Vol. 1, No. 7, pp. 22-25).

10. Yuldashev, A. A. (2020). Dog Conception and Construction Metaphor in Malay and Uzbek Culture. *Academic research in educational sciences*, (3), 1294-1299.

11. Kushakova, M. N., Akhmedov, B. A., Kushakova, M. S., & Umarova, D. R. Economic Characteristics and Principles of the Formation of the Transport Cluster in the Tourism Sector in the Conditions of the Digital Economy. *Sustainable Development of Transport*, 107.

12. Akhmedov, B. A. (2025). Implementing artificial intelligence and virtual learning environments in Elementary Schools in Uzbekistan. *Procedia Environmental Science, Engineering and Management*, 12(1), 63-70.